

EKONOMICKÉ ZABEZPEČENIE OBRANY A BEZPEČNOSTI ŠTÁTU A VOJENSKÉ VÝDAVKY V ČASE GLOBALIZÁCIE A HOSPODÁRSKEJ KRÍZY

Radoslav IVANČÍK¹

SUMMARY:

A defense of national security, independence and sovereignty of the state together with a defense of citizen's lives and properties belong to fundamental roles, which every state has to fulfill. In order to accomplish these tasks of critical importance, the government of the state has to invest part of its human, material and financial resources into its defense. How big amount of its limited and precious resources the state invests into the defense is under influence of many various factors. The most important of them is an economy.

ÚVOD

V poslednej dobe sa stále viac a viac stretávame s informáciami o zhoršovaní sa bezpečnostnej situácie vo svete, a to nielen ako profesionáli pracujúci vo sfére obrany a bezpečnosti, ale aj ako občania štátu. Neoddeliteľnou súčasťou každého veliteľského brífingu sú, podľa charakteru, úrovne a účasti na brífingu, základné, rozšírené alebo podrobné informácie o bezpečnostnej a vojensko-politickej situácii doma a v zahraničí, ako aj informácie o pôsobení príslušníkov a jednotiek Ozbrojených síl SR v jednotlivých operáciách krízového manažmentu na medzinárodnej úrovni. V oblasti verejného spravodajstva sa žiadna televízna alebo rozhlasová relácia nezaobíde bez toho, aby neoboznámila svojich divákov alebo poslucháčov s najnovšími udalosťami z rôznych miest našej planéty, kde ozbrojený konflikt už prepukol alebo sa k nemu schýľuje. Taktiež v každom tlačnom periodiku, ktoré sa aspoň sčasti venuje spravodajstvu, sa dennodenne môžeme dočítať o novinkách z jednotlivých ohnísk napätia alebo o nových druhoch vojenských i nevojenských ohrození. Aj preto sa v posledných rokoch takmer v každej výročnej hodnotiacej správe, bez ohľadu na to, či z úrovne OSN, NATO, OBSE alebo EÚ, konštatuje, že v oblasti vývoja bezpečnosti na medzinárodnej úrovni v predchádzajúcom roku opätovne vzrástli

hrozby pre bezpečnosť, stabilitu a mier takmer vo všetkých častiach zemegule.

EKONOMICKÉ ZABEZPEČENIE OBRANY A BEZPEČNOSTI V ZMENENOM BEZPEČNOSTNOM PROSTREDÍ

Významné zmeny odohrávajúce sa vo svete po skončení studenej vojny a bipolárneho rozdelenia sveta koncom 80. rokov minulého storočia sú začiatkom 21. storočia sprevádzané nebývalým zrýchľovaním vývoja ľudskej spoločnosti. K hlbokým kvalitatívnym zmenám vo všetkých oblastiach života spoločnosti dochádza, na rozdiel od minulosti, už v priebehu života jednej generácie. Pri narastajúcej dynamike vedecko-technického, ekonomického a sociálneho rozvoja je potenciál zmien tak obrovský, že každý štát musí venovať analýze týchto vývojových tendencií neustálu pozornosť, zvlášť vo sfére obrany a bezpečnosti spoločnosti [1]

Zvlášť preto, že zmeny v tejto oblasti boli v posledných rokoch naozaj veľmi výrazné. Posledné desaťročie 2. tisícročia bolo charakteristické hlavne snahami po dosiahnutí stability a prebiehajúcou transformáciou v krajinách bývalej Varšavskej zmluvy, najmä ich prechodom od socializmu k demokracii a od centrálne riadenej ekonomiky k tržnému mechanizmu. Postupná integrácia krajín bývalého Sovietskeho bloku do

¹ Radoslav Ivančík, plk. Ing., Odbor rozpočtu a financovania (J-8), Generálny štáb Ozbrojených síl SR, e-mail: radoslav.ivancik@gmail.com.

medzinárodných inštitúcií a ich rozširovanie viedli k presvedčeniu, že vďaka tomu dochádza k zvyšovaniu nielen európskej, ale aj svetovej bezpečnosti [2]. Hrozba celosvetového konvenčného alebo jadrového vojnového konfliktu sa vzdala.

Zásadné zmeny v globálnom bezpečnostnom prostredí, ktoré nasledovali po skončení studenej vojny a páde bipolarity však priniesli okrem nesporných pozitív aj deformácie, ktoré sa postupne začali čoraz viac prejavovať v podobe rôznych asymetrických bezpečnostných ohrození. Dynamický vývoj a procesy globalizácie, spoločenskej a hospodárskej modernizácie, politickej liberalizácie a vedecko-technického rozvoja vygenerovali mnohé negatívne sprievodné javy. Ide predovšetkým o neustále sa prehľbujúce ekonomické a sociálne rozdiely vo vývoji ľudskej spoločnosti, zlyhávajúce štátny štruktúry v krajinách tzv. tretieho sveta, ich zaostávanie za vývojom a neschopnosť dostatočne rýchlo sa adaptovať na nové podmienky. Tieto faktory, ako aj beznádej prameniaca z ekonomickej zaostalosti vytvárajú nielen vhodné podmienky pre pôsobenie neštátnych aktérov, akými sú politickí, náboženskí, či nacionalistickí extrémisti, ale zároveň sa pretransformovali do javov, v súčasnosti označovaných súhrnným pojmom nové bezpečnostné hrozby [3].

S novými bezpečnostnými hrozbami, spočívajúcimi najmä v medzinárodnom terorizme, cezhraničnom organizovanom zločine, nelegálnej migrácii a zvyšujúcom sa počte „cyber“ útokov na verejné a súkromné počítačové siete alebo dokonca v možnosti použitia zbraní hromadného ničenia, sa obrana a bezpečnosť štátu a jeho obyvateľov dostáva do úplne inej roviny. Čím ďalej tým viac sa presúva dôraz od zabezpečenia obrany pred „viditeľným protivníkom“ (v zmysle bývalých proti sebe stojacich vojensko-politických zoskupení) na zabezpečenie obrany pred „neviditeľným protivníkom“ (v zmysle nových bezpečnostných ohrození) [4].

Súčasný vývoj vo svete je totiž najmä z dôvodu globalizácie sprevádzaný veľkými ekonomickými disproporciami, a tak najmä v krajinách tzv. tretieho sveta bude narastať nebezpečenstvo lokálnych a regionálnych konfliktov, ktorých následky sa môžu viac, či menej prejavovať aj v ostatných krajinách sveta. Iný zdroj nebezpečenstva zasa predstavuje islamský náboženský extrémizmus a radikalizmus, ktorý v záujme dosiahnutia svojich cieľov využíva akékoľvek metódy,

vrátane terorizmu. Nie však terorizmu, ktorý existoval na zemi po stáročia, ale terorizmu, ktorý môže v súčasnosti zasiahnuť kohokoľvek, kedykoľvek a kdekoľvek, a ktorý je zameraný na masovú deštrukciu materiálnych hodnôt a masové zabíjanie nevinných civilistov.

Takéto obrovské zmeny v bezpečnostnom prostredí spolu obrovskými zmenami v ekonomickej oblasti následne vyvolávajú vo svete nielen nové integračné, ale súčasne aj dezintegračné snahy viacerých krajín alebo skupín. I v tomto prípade sú spájané najmä s fenoménom zvaným globalizácia. Tá predstavuje vysoko dynamický mnohostranný proces, v ktorom sa prelínajú a navzájom ovplyvňujú politické, ekonomické, sociálne, vojensko-strategické, technologické, ekologické a ďalšie faktory [5]. Doterajší vývoj globalizácie ukazuje, že rozhodujúci vplyv na jej priebeh majú ekonomické faktory, ktoré výrazne ovplyvňujú ostatné a na ich základe vzniká nový systém medzinárodných ekonomických a politických vzťahov. Tento nový systém nahrádza povojnový systém usporiadania sveta, pričom v oveľa väčšej miere sa riadi tržnými ekonomickými mechanizmami ako politicko-ideologickými rozhodnutiami.

Vplyvom rozvíjajúcej sa globalizácie dochádza vo svete na jednej strane k prehľbovaniu vzájomne výhodnej ekonomickej spolupráce a partnerstva (ale aj vzájomnej ekonomickej závislosti) a k rastu dynamicky sa rozvíjajúcich centier ekonomickej sily, zatiaľ čo na druhej strane, v iných oblastiach sveta, vzrastá miera zaostávania vývoja spoločnosti [1]. Neustále sa prehľbujúce ekonomické a sociálne rozdiely vo vývoji ľudskej spoločnosti tak môžu ohroziť globálnu bezpečnosť celého ľudstva. Možnosti na vznik krízovej situácie sa tým neustále zvyšujú.

Veľmi priaznivé podmienky na vznik konfliktov alebo krízových situácií opätovne vytvára aj nadmerné zbrojenie, pretože k tradičným jadrovým veľmociam (USA, Rusko, Francúzsko, Veľká Británia, Čína, Izrael) pribudli postupne ďalšie štáty vlastniace jadrové zbrane (India, Pakistan, KĽDR, Juhoafrická republika, Brazília) a ďalšie ako napríklad Egypt alebo Irán sa ich snažia vyrobiť alebo získať. Väčšina z týchto krajín zároveň dosiahla kritickú úroveň svojej vojenskej sily, čo podnietilo k zvýšeniu zbrojenia ďalšie krajiny Ázie, Afriky alebo Strednej a Južnej Ameriky.

Z pohľadu krízového manažmentu je v súvislosti s vojenskými ohrozeniami nevyhnutné upozorniť i na nevojenské ohrozenia, ako napríklad možné prírodné, priemyselné alebo ekologické katastrofy, ale tiež potravinovú, demografickú a informačnú nedostatočnosť, nedostatok zdrojov pitnej vody alebo hrozbu vyčerpania neobnoviteľných zdrojov energie a pod., ktoré v niektorých častiach sveta už dosiahli alebo sa približujú k ich kritickej úrovni. Obrana slobody, nezávislosti, suverenity a územnej celistvosti štátu spolu s ochranou života a majetku jeho občanov tým nadobúda v dnešnej dobe, dobe multipolárneho geopolitického rozdelenia sveta, nové dimenzie.

Keďže bezpečnosť štátu zo všeobecného hľadiska vyjadruje stav, ktorý zaisťuje perspektívne prežitie, nezávislosť a trvalý rozvoj štátu [6], každý jeden štát musí v záujme zabezpečenia potrieb vlastnej bezpečnosti vytvárať podmienky na zdokonaľovanie systému obrany štátu a riešenia krízových situácií vojenského i nevojenského charakteru. Zabezpečenie obrany štátu a jeho obyvateľov patrí totiž medzi základné úlohy štátu. Aj svetoznámi ekonómovia Samuelson a Nordhaus vo svojej učebnici *Economics* uvádzajú, že nič nie je pre spoločnosť životne dôležitejšie ako jej bezpečnosť [6]. Zabezpečenie obrany pritom nepatrí len k najzákladnejším, ale aj k najnákladnejším ekonomickým činnostiam štátu, pretože na plnenie uvedených úloh vynakladá štát časť svojich ľudských, materiálnych a finančných zdrojov.

Nové bezpečnostné riziká spolu s premenou charakteru a formy ozbrojeného konfliktu si vyžadujú, aby štáty, v rámci zdokonaľovania svojich obranných a bezpečnostných systémov, okrem množstva politických, vojenských, organizačných a legislatívnych opatrení, prijímali aj adekvátne ekonomické opatrenia. Hitch a McKean vo svojej knihe *Economics of Defense in the Nuclear Age* zdôrazňujú, že problematika národnej obrany je problematikou ekonomickou [7]. Samotná história potvrdzuje, že nároky na ekonomické zabezpečenie obrany štátu a ochrany života a majetku občanov s vývojom ľudskej spoločnosti neustále rástli. Preto z celého súhrnu činiteľov pôsobiacich na zabezpečenie potrieb obrany ekonomika vystupuje ako rozhodujúci činiteľ. Predstavuje základňu obrany štátu, pretože ju zabezpečuje potrebnými zdrojmi [8]. Závislosť budovania obrannej sily štátu na ekonomike sa postupom času najmä z dôvodu vedecko-technického

rozvoja, globalizácie, neistoty a vzniku nových asymetrických bezpečnostných ohrození stala oveľa silnejšou ako v minulosti.

Súbežne s riešením problematiky obrany a bezpečnosti štátu však musí spoločnosť riešiť aj problematiku mierového rozvoja štátu. Obmedzené a vzácne ekonomické zdroje musí rozdeľovať na mierové a obranné a v závislosti od situácie alebo charakteru ohrozenia sa súčasne musí snažiť o optimalizáciu voľby medzi obrannými a mierovými výdavkami. Preto medzi najdôležitejšie rozhodnutia, ktoré musí spoločnosť urobiť a ktoré majú bezprostredný vplyv na zabezpečenie národnej bezpečnosti, patria spoločne s rozhodnutiami o spôsobe zabezpečenia, plánovania a financovania obrany, rozhodnutia o výške verejných prostriedkov vyčlenených na zabezpečenie potrieb obrany.

VOJENSKÉ VÝDAVKY NA ZABEZPEČENIE OBRANY A BEZPEČNOSTI V ČASE GLOBALIZÁCIE A HOSPODÁRSKEJ KRÍZY

Nové bezpečnostné hrozby spôsobené zásadnými zmenami v globálnom bezpečnostnom prostredí po skončení studenej vojny a páde bipolarity spolu s vedľajšími negatívnymi javmi vyplývajúcimi z globalizácie, modernizácie, internetizácie a liberalizácie spoločnosti nútia jednotlivé krajiny spolu so zdokonaľovaním systému krízového manažmentu k prehľbovaniu a posilňovaniu ich bezpečnostnej a obrannej politiky. Nutnosť mať schopnosť reagovať na tieto asymetrické hrozby, prejavujúce sa v podobe medzinárodného terorizmu, organizovaného zločinu, nelegálnej migrácie, náboženského extrémizmu a nacionalistického radikalizmu, alebo dokonca hrozbami použitia zbraní hromadného ničenia, si vyžaduje budovanie takých vojenských a bezpečnostných síl, ktoré sú schopné čeliť vyššie uvedeným hrozbám. Keďže na základe zverejnených ekonomických prognóz a bezpečnostných štúdií prehľbovanie ekonomických, politických a sociálnych nerovností medzi vyspelým a rozvojovým svetom bude naďalej pokračovať, bude to mať samozrejme vážny dopad na zvyšovanie nestability bezpečnostného prostredia na medzinárodnej úrovni. To znamená, že jednotlivé štáty musia prijímať adekvátne politické a ekonomické opatrenia, ktoré umožnia vytvorenie vhodných podmienok na budovanie zodpovedajúcich spôsobilostí ich ozbrojených a bezpečnostných zložiek, ktoré zabezpečia nielen priamu obranu nezávislosti a suverenity týchto štátov a ochranu životov a majetku ich občanov, ale zároveň aj

presadzovanie ich politických, hospodárskych a bezpečnostných záujmov mimo územia štátu.

Z týchto dôvodov sa požiadavky na ekonomické zabezpečenie prípravy, výcviku, vyzbrojenia, vystrojenia a vzdelávania vojenského personálu, ako aj modernizáciu súčasných a nákup nových zbraňových systémov neustále zvyšujú. Taktiež stúpajúce náklady na materiálne a finančné zabezpečenie nasadenia a udržania jednotiek ozbrojených síl zúčastnených krajín v prebiehajúcich operáciách krízového manažmentu na medzinárodnej úrovni, alebo jednotiek ozbrojených síl priamo sa podieľajúcich na lokálnych, regionálnych alebo medzištátnych ozbrojených konfliktoch si vyžadujú neustále zvyšovanie vojenských výdavkov. Vzhľadom k tomu, že žiadny štát nemá k dispozícii neobmedzené zdroje, zvyšovanie vojenských výdavkov ide na úkor výroby mierových statkov a tým aj mierového rozvoja štátov. Rozhodovanie o prerozdelení obmedzených a vzácnych ľudských, materiálnych a finančných zdrojov medzi obranné (vojenské) a mierové statky je pritom veľmi zložitá a je ovplyvnená vnútropolitickými, geopolitickými, ekonomickými, geografickými a mnohými ďalšími okolnosťami.

Z ekonomického hľadiska je zaujímavé, že ku konštantnému zvyšovaniu celosvetových vojenských výdavkov dochádza aj napriek tomu, že z dôvodu globalizácie sú vo väčšej, či menšej miere zasiahnuté globálnou finančnou a hospodárskou krízou všetky krajiny sveta. Značné zníženie tempa ekonomického rastu, zvýšenie miery nezamestnanosti, zhoršenie platobnej bilancie a ďalšie negatívne dopady krízy spôsobili, že všetky vlády museli a stále musia prostredníctvom verejných výdavkov prijímať razantnejšie alebo miernejšie ekonomické, ale aj politické a legislatívne opatrenia na zmiernenie následkov krízy. Napriek tomu, na základe údajov zverejnených Štokholmským medzinárodným inštitútom výskumu mieru, vojenské výdavky vo svete neustále rastú.

Po skončení studenej vojny a bipolárneho rozdelenia sveta na dva protichodné bloky koncom 80. rokov minulého storočia došlo síce k poklesu vojenských výdavkov, avšak po niekoľkoročnom znižovaní, od roku 1998 opäťovne dochádza k ich pravidelnému zvyšovaniu. Za posledných desať rokov vzrástli až o 45 % oproti roku 1998. V roku 2008 dosiahli vojenské výdavky všetkých štátov sveta spolu takmer 1,5 bilióna USD, čo

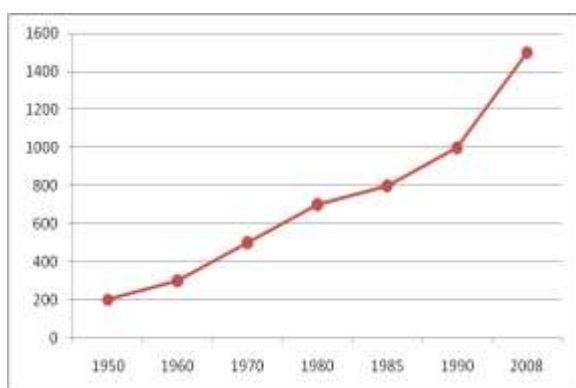
bolo zhruba o 4 percentá viac ako v roku 2007 a o 8 % viac ako v roku 2006. Z ekonomického uhla pohľadu to predstavovalo 2,4 % celosvetového HDP. O kontinuálnom raste vojenských výdavkov súčasne svedčí i fakt, že na jedného obyvateľa našej planéty pripadalo v roku 2008 217 USD, ktoré sa využili výlučne na vojenské účely. V roku 2007 to bolo 202 USD a rok predtým „len“ 184 USD.

Najväčšou mierou sa na celosvetových vojenských výdavkoch podieľajú Spojené štáty americké. Podiel presahujúci v posledných rokoch 40 % je výsledkom stupňujúcich sa aktivít USA počas vlády prezidenta Georga W. Busha ml., najmä od vyhlásenia vojny proti terorizmu po teroristických útokoch z 11. septembra 2001. Ďalší rast verejných výdavkov na vojenské účely je následne zapríčinený predovšetkým vojenskými operáciami v Iraku a v Afganistane. Ďalšie navšovanie počtov príslušníkov amerických ozbrojených síl spolu s implementáciou novej stratégie na základe rozhodnutí Obamovej administratívy tieto výdavky ešte zvýši.

Celkovo viac ako tri štvrtiny všetkých celosvetových vojenských výdavkov bolo realizovaných 15 najviac zbrojacími štátmi sveta. Medzi tieto krajiny, ktoré vynaložili asi 78 % celosvetových vojenských výdavkov patria všetky najvyspelejšie krajiny sveta a Rusko združené v rámci skupiny G8 (USA, Kanada, Veľká Británia, Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Japonsko a Rusko), ďalej krajiny, ktoré patria medzi najvyspelejšie krajiny sveta a ktoré sú členmi OECD – Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Holandsko, Poľsko a Grécko) a zároveň sem patria tiež všetky 4 krajiny v súčasnosti s najväčšími rastúcimi ekonomikami, ktoré sa označujú ako skupina BRIC (Brazília, Rusko, India, Čína) a snažia sa dosiahnuť pre svoje krajiny významnejší podiel v globálnych svetových organizáciách. Jediným štátom, ktorý patrí medzi 15 krajín s najväčšími výdavkami na vojenské účely a nie je súčasťou týchto zoskupení, je Saudská Arábia. V tomto prípade však ide o jedného z najbližších spojencov USA v arabskom svete. Tieto fakty len potvrdzujú, že aj na začiatku 3. tisícročia najviac verejných výdavkov na vojenské účely vynakladajú najsilnejšie, najväčšie a spravidla aj najbohatšie štáty sveta. V tejto pätnástke sa nachádza aj päť najväčších exportérov konvenčného zbrojného materiálu (USA, Rusko, Nemecko, Francúzsko a Veľká Británia), ktorí sa v rokoch 2003 – 2007 podieľali na svetovom obchode so zbraňami až 80 %. Najväčšími odberateľmi

výrobných zbrojárskeho priemyslu boli Čína, India, Spojené arabské emiráty, Grécko a Južná Kórea.

Údaje zverejnené v ročenke Štokholmského medzinárodného inštitútu výskumu mieru zároveň potvrdzujú, že vojenské výdavky sú vo svete rozdelené značne nerovnomerne. Najväčší nárast vojenských výdavkov za posledných desať hodnotených rokov (1998 – 2007)² bol dosiahnutý vo východnej Európe, až 162 %, pričom Rusko sa na ňom podieľalo 86 %.

Graf č. 1: Rast vojenských výdavkov vo svete (mil. USD)

Viac ako 50 % nárast vojenských výdavkov bol v desaťročnom období dosiahnutý ešte v ďalších troch regiónoch: v severnej Amerike (65 %), južnej Ázii (57 %) a vo východnej Ázii (51 %). Najnižší rast vojenských výdavkov bol zaznamenaný v regiónoch Západná Európa (6 %) a Stredná Amerika (14 %) [9].

Podľa výšky podielu vojenských výdavkov jednotlivých krajín na HDP je známe, že minimálne 35 krajín sveta vydáva na vojenské účely viac ako 2 % HDP. V rámci Severoatlantickej aliance v poslednom období priemerne najviac na vojenské účely z členských štátov NATO v pomere k svojmu HDP vydávajú USA (4 %), Grécko (3,8 %), Turecko (2,9 %), Veľká Británia (2,4 %), Francúzsko (2,4 %), Bulharsko (2,3 %) a Poľsko (2 %).

Podľa nominálnej hodnoty vojenských výdavkov členských krajín NATO **v roku 2007** sú na čele USA s 524,5 miliardami USD, nasledované Veľkou Britániou s 55,7 miliardami USD, Francúzskom s 53,4 miliardami USD, Nemeckom s 37,2 miliardami USD, Talianskom s 32,9 miliardami USD,

Kanadou s 14,8 miliardami USD, Španielskom s 14,3 miliardami USD, Tureckom s 11,2 miliardami USD, Holandskom s 10,2 miliardami USD, atď. Pre porovnanie uvádzam, že Čína vydala na vojenské účely v roku 2007 57,9 miliardy USD, Japonsko 43,5 miliardy USD, Rusko 33,8 miliárd USD, Saudská Arábia 33,3 miliárd USD, India 23,5 miliardy USD a Brazília 14,7 miliardy USD. Vojenské výdavky Slovenska dosiahli v tom istom období výšku 0,845 miliardy USD, čo zodpovedá podielu vo výške 1,51 % HDP.

Podľa nominálnej hodnoty vojenských výdavkov členských krajín NATO **v roku 2008** sú na čele USA s 548,5 miliardami USD, nasledované Veľkou Britániou s 57,4 miliardami USD, Francúzskom s 52,6 miliardami USD, Nemeckom s 37,2 miliardami USD, Talianskom s 32,1 miliardami USD, Kanadou s 15,9 miliardami USD, Španielskom s 14,7 miliardami USD, Tureckom s 11,7 miliardami USD, Holandskom s 9,9 miliardami USD, atď. Pre porovnanie, Čína vydala na vojenské účely v roku 2008 63,6 miliardy USD, Japonsko 42,8 miliardy USD, Rusko 38,2 miliárd USD, Saudská Arábia 33,1 miliárd USD, India 24,7 miliardy USD a Brazília 15,5 miliardy USD. Vojenské výdavky Slovenska dosiahli v tom istom období výšku 0,907 miliardy USD, čo zodpovedá podielu vo výške 1,49 % HDP.

Uvedené číselné údaje len potvrdzujú existenciu priamej úmery medzi zhoršovaním bezpečnostnej situácie vo svete a rastom vojenských výdavkov. Pokračujúci vzostup vojenskej výroby v posledných rokoch, konštantný nárast obchodov so zbraňami a vykazované zisky zbrojárskych firiem tento trend ešte znásobujú. Keďže neexistuje žiadny reálny predpoklad zlepšenia svetovej bezpečnostnej situácie v najbližšom období, je vysoko pravdepodobné, že rast vojenských výdavkov bude napriek nepriaznivým následkom globalizácie a celo-svetovej hospodárskej krízy pokračovať.

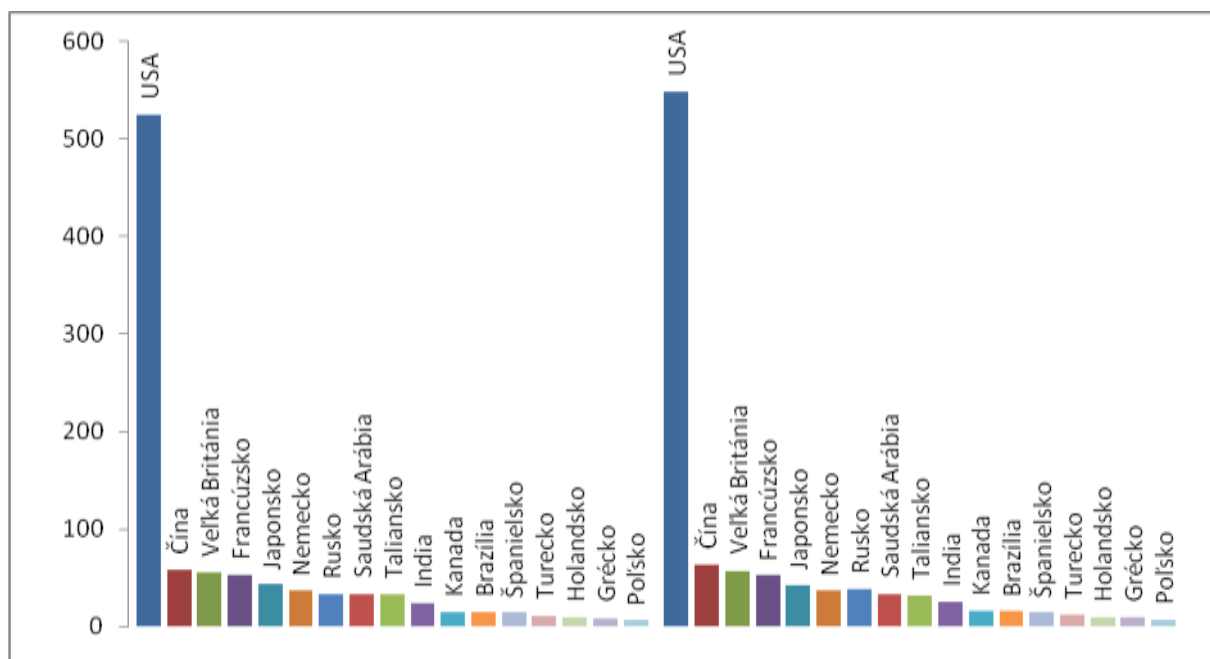
ZÁVER

Vyššie uvádzané fakty potvrdzujú, že celosvetové ekonomicko-bezpečnostné prostredie je v súčasnosti výrazne ovplyvnené hospodárskou krízou, prehĺbujúcou sa globalizáciou, permanentne hroziacim terorizmom, nestabilitou v rozvojových krajinách a vzrastajúcou zraniteľnosťou spoločnosti ako takej. Zažitie rozloženie síl, známe riziká a hrozby sa v posledných rokoch tak radikálne zmenili, že na predchádzajúce

² Poznámka autora: Údaje sú z rôznych dôvodov (administratívnych, účtovných, rozpočtových a pod.) zverejňované s oneskorením.

postupy, metódy a doktríny sa už nemožno spoliehať. Nedávne vojenské operácie v Iraku, ale predovšetkým súčasne v Afganistane už neprebiehajú a ani budúce ozbrojené konflikty už nebudú prebiehať podľa dosiaľ uplatňovaných pravidiel. Globalizácia a nové bezpečnostné hrozby zmenili svet a preto je nutné, aby vlády, ministerstvá (nielen obrany) a ostatné inštitúcie venovali ekonomickému zabezpečeniu obrany a bezpečnosti ešte väčšiu pozornosť. Zmenené bezpečnostné podmienky zároveň kladú oveľa vyššie kvalitatívne nároky na spôsobilosti a kapacity ozbrojených síl a schopnosti vojenského

i civilného personálu. Z toho dôvodu si problémy ekonomického zabezpečenia obrany a financovania ozbrojených síl vyžadujú neporovnateľne väčší záujem ako doposiaľ. Tento fakt by sa mal ešte viac dostať do popredia v súčasnosti, pretože aj v čase svetovej hospodárskej krízy by ekonomické zabezpečenie obrany a bezpečnosti štátu a jeho obyvateľov malo byť stabilné, nakoľko v čase krízy a neistoty je pocit nebezpečenstva ešte intenzívnejší a význam obrany a bezpečnosti rastie.

Graf č. 2: Porovnanie vojenských výdavkov vybraných krajín sveta s najvyššími vojenskými výdavkami v r. 2007 a 2008 (v mld. USD). Zdroj: SIPRI Yearbook 2008, 2009

LITERATÚRA

- [1] ŠTANCL, L.: 2006. Aktuální problémy teorie ekonomiky obrany státu na počátku 21. století. In *Vojenské rozhledy*, 2006, roč. 15, č. 3, s. 5-24. ISSN 1210-3292.
- [2] OLEJNÍČEK, A.: 2006. Nové jevy v ekonomice obrany po rozpadnutí bipolarity. In *Vojenské rozhledy*, 2006, roč. 15, č. 3, s. 5-24. ISSN 1210-3292.
- [3] CINGEL, J.: 2006. Bojové skupiny, vojenský nástroj Európskej únie. In *Euro Atlantic Quarterly*, 2006, roč. 1, č. 3, s. 16-17. ISSN 1336-8761.
- [4] OCHRANA, F.: 2006. Metodologická poznámka k teorii ekonomiky obrany státu. In *Vojenské rozhledy*, 2006, roč. 15, č. 3, s. 5-24. ISSN 1210-3292.
- [5] ŠIKULA, M.: 2005. K metodologickým východiskám ponímania fenoménu globalizácie. In *Ekonomický časopis*, 2005, roč. 53, č. 7, s. 663-679. ISSN 0013-3035.
- [6] SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D.: 1992. *Ekonomía I*. Bratislava : Bradlo. 1992. 425 s. ISBN 80-7127-030-X a *Ekonomía II*. Bratislava : Bradlo. 1992. 555 s. ISBN 80-7127-031-8.
- [7] HITCH, Ch. J., MCKEAN, R. N.: 1960. *The Economics in the Nuclear Age*. New York : Atheneum. 1986. ISBN 0-689-70094-6.
- [8] LAŠČEK, L. 1999. Ekonomické zabezpečenie obrany štátu. In *Spoločnosť, armáda, osobnosť*. Bratislava : Ministerstvo obrany SR. 1999, č. 1, s. 3.
- [9] ŠKVRNDA, F. 2008. Svet na prahu nových pretekov v zbrojení? In *Nové slovo*. 2008, roč. 6, č. 26, ISSN 1336-2984.